

Asia: VN/6802/2020

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) toteaa, että digitaalisen henkilöllisyyden kehittäminen on ehdoton edellytys sille, että jokaisella on yhdenvertainen mahdollisuus toimia digitaalisessa yhteiskunnassa ja, jotta Suomi tunnettaisiin hallitusohjelman mukaisesti digitalisaation ja teknisen kehityksen edelläkävijänä. DVV nostaa esiin, että tulevaisuuden visio liittyen itsehallittuun identiteettiin edellyttäisi tarkennusta; itsehallittu identiteetti sisältää useita elementtejä, jotka sopisivat Suomen toimintaympäristöön ja voisivat tuottaa lisäarvoa mutta malliin usein liitettävä ajatus hajautetusta identiteetin hallinnasta ei DVV:n näkemyksen mukaisesti sopisi Suomeen, jossa on maailman laadukkein väestörekisteri.

Digitaalisen identiteetin kehittämisessä tulisi seurata Euroopan komission asettamia suuntaviivoja. DVV nostaa kuitenkin esiin, että komissio ei ole toistaiseksi julkaissut tai muuten vahvistanut ehdotustaan eIDAS-asetuksen muutoksista.

DVV tuo esiin, että hankkeen onnistumisen kannalta tärkeintä olisi nopealla aikataululla määrittää hankkeen tavoitteet konkreettisten tuotosten ja aikataulun näkökulmasta. Arviomuistio ei ota riittävän tarkasti kantaa siihen, mikä osa tulevaisuuden visiosta sekä toiminnallisesta ratkaisusta tuotetaan hankkeen aikana ja mikä sen jälkeen. Tavoitteisiin liittyvä epämääräisyys aiheuttaa merkittävän riskin hankkeen onnistumiselle aikataulun, tuotosten laadun ja hyödynnettävyyden sekä kustannusten osalta. Lisäksi siitä aiheutuu kustannuksia hyödyntäville organisaatioille, jotka eivät voi varautua ennakolta hankkeen tuotosten käyttöönottoon tai vaihtoehtoisesti käyttävät resursseja toteutukseen, jota ei ole mahdollista hyödyntää. DVV toistaa arviomuistioluonnosta syyskuussa 2020 lausueessaan esittämänsä näkemyksen siitä, että digitaalisen henkilöllisyyden hankkeen valmistelu on edennyt oletettua hitaammin, jonka takia hankkeelle suunniteltujen tavoitteiden saavuttaminen nykyisen hallitusohjelman aikana tulee olemaan haastavaa lainsäädäntöön liittyvien muutostarpeiden, teknisen järjestelmäkehityksen ja EU:n eIDAS-ilmoituksen näkökulmasta. Ellei

tavoitteita määritetä konkreettisemmin, ei DVV voi sitoutua tuottamaan hankkeen vaatimuksia toteutushankkeessaan asetetussa aikataulussa ja rahoituksella.

DVV:n näkemyksen mukaan sekä vaikuttavuuden, että kustannusten näkökulmasta hankkeessa tulisi olla tavoitteena toteuttaa ratkaisu, joka olisi laajasti käytössä sekä loppukäyttäjillä, että hyödyntävissä palveluissa. Toteutuksen kustannukset eivät ole perusteltavissa ilman laajaa levikkiä.

DVV:n näkemys on, että arviomuistiossa esitetty tulevaisuuden visio digitaalisista lompakoista todennäköisesti laajentaisi tietojen käyttöä ja datataloutta. Lisäksi itsehallittuun identiteettiin ja digitaalisiin lompakoihin liitetty konsepti jaettavan tiedon minimoinnista lisäisi yksilön tietosuojaa ja tulisi tulevaisuudessa olla mahdollista kaikissa asiointitilanteissa ja -kanavissa. DVV korostaa, että suunnittelussa tulisi kiinnittää erityistä huomioita siihen, miten käyttäjä pystyy hyödyntämään ratkaisua turvallisesta sekä minimoida ratkaisuun liittyvät tietoturvariskit. Lisäksi tulisi erikseen huomioida terveystietoihin liittyvät erityispiirteet. DVV:n näkemys on, että julkishallinnon tulisi tuottaa yhteisiä ratkaisuja ja julkishallinnon digitaalinen lompakko varmennettujen tietojen esittämiselle on siitä näkökulmasta kannatettava suunnitelma. DVV tuo esiin, että lompakon toteuttaminen edellyttäisi viranomaisten laajaa sitoutumista yhteiseen toteutukseen. Tämä sitoutuminen olisi varmistettava ennen kuin toteutuksessa edetään.

Arviomuistiossa esitetty digitaalisten lompakoiden ympärille muodostuva lompakko-operaattoreiden, tiedon myöntäjien sekä tiedon hyödyntäjien ekosysteemin tarkastelu jää joiltain osin liian kevyeksi. Useammassa kohdassa mainitaan, että lompakoiden vaatimukset määriteltäisiin lainsäädännössä, mutta arviomuistion juridinen osuus ei sisällä arviota tästä lainsäädäntömuutoksesta. DVV pitää erittäin epätodennäköisenä, että täysin uudenlaista toimijaa koskevan lainsäädännön valmistuminen hankkeen edellyttämässä aikataulussa olisi mahdollista. Toisaalta arviomuistiossa kuitenkin esitetään, että hankkeessa olisi toteutettava ratkaisu, joka mahdollistaa ydinidentiteettitodisteen myöntämisen toisen toimijan digitaaliseen lompakoon; DVV tuo esiin, että toteutus on haastavaa, ellei samanaikaisesti edistetä siihen liittyvää lainsäädäntöä. DVV toteaa, että digitaalisten lompakoiden ekosysteemin suunnittelussa tulisi pyrkiä sopimusmallien osalta tilanteeseen, johon sähköisessä tunnistamisessa on luottamusverkostosäätelyn avulla päästy eli tavoitteena tulisi olla selkeät ja määrällisesti kevennetyt sopimisen mallit.

Arviomuistio ei ota suoraan kantaa siihen, onko hankkeessa tuotettava ratkaisu maksuton loppukäyttäjälle eli kansalaiselle. Muistiossa kuitenkin todetaan, että kuluttaja on käytännössä ainoa laskutuskohde ja sähköisen tunnistamisen markkina muuttuu sähköisen lompakon ja varmennettujen väittämien markkinaksi, joissa molemmissa asiakas on kansalainen, ei asiointipalvelu. DVV toteaa, että tavoitteena tulisi olla se, että valtion myöntämä digitaalinen henkilöllisyystodistus sekä digitaalinen lompakko tulisi olla kansalaiselle lähtökohtaisesti maksuton. Digitaalisten lompakoiden ympärille muodostuvan ekosysteemin rahavirrat toimijoiden välillä tulisi mallintaa osana hallituksen esityksen yhteydessä tehtävää vaikutustenarviointia. DVV nostaa esiin, että vaikutustenarvioinnissa tulisi huomioida myös ratkaisusta aiheutuvat kustannusvaikutukset väestötietojärjestelmän maksullisten tietopalveluiden osalta. Vastaava tarkastelu tulisi suorittaa muidenkin maksullisia tietopalveluita tarjoavien viranomaisten näkökulmasta.

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arviomuistiossa todetaan, että julkisen hallinnon palveluihin mahdollistetaan pääsy luottamusverkoston vahvan sähköisen tunnistamisen palveluilla myös jatkossa. DVV pyytää huomioimaan, että tällä linjauksella on merkittävä kustannusvaikutus, ellei tavoitteena ole, että valtio ei enää maksa luottamusverkoston tuottamasta palvelusta. DVV toteaa, että muistiossa esitetty tavoitetilä, jossa laskutus ei perustuisi tunnistustapahtumiin, on tuskin lähiaikoina mahdollista. DVV toistaa syksyllä 2020 esittämänsä näkemyksen, että valtion tulisi tehdä voimakas kannanotto siitä, että jatkossa valtio tuottaa itse saavutettavan sähköisen tunnistamisen ratkaisun julkisen sektorin palveluita varten eikä maksa sähköisen asioinnin edellyttämästä tunnistamisesta luottamusverkoston toimijoille. DVV toteaa, että ilman yksiselitteistä tavoitetilän asettamista riskinä on, että hankkeen tuotoksena syntyvä ratkaisu lisää sähköisen asioinnin kustannuksia.

DVV pyytää huomioimaan, että ratkaisun hyödyntäminen yksityisen sektorin sähköisissä palveluissa sekä suhde nykyiseen tunnistuksen luottamusverkostoon tulisi arvioida tarkemmin. Hankkeessa tuotettavan ratkaisun käyttäminen luottamusverkostossa ns. ensitunnistamisen palveluna on ilmeinen hyöty yksityiselle sektorille. Tätä laajemman käytön osalta tulisi tarkastella tosiasiallista käyttötarvetta, kustannuksia sekä markkinavaikutusta.

Arviomuistion mukaan tavoitteena on laajentaa kohderyhmää, joka voi Suomessa hyödyntää digitaalista henkilöllisyyttä. Käytännössä tällä viitataan ulkomaalaisiin, joilla on asiointitarve Suomessa mutta joita ei tällä hetkellä rekisteröidä väestötietojärjestelmään. Arviomuistiossa on huomioitu, että digitaalisen henkilöllisyystodistuksen myöntäminen heille edellyttäisi poliisin passi- ja henkilökorttiprosessin kehittämistä tai kokonaan uuden rekisteröintiprosessin luomista. DVV nostaa esiin huomion, että identiteettien rekisteröintiprosessiin liittyy jo nykyisin muitakin toimijoita kuin poliisi; esimerkiksi Migri, DVV, Verohallinto ja Suomen edustajistot. Rekisteröintiprosessit tulisi toteuttaa viranomaisten yhteistyönä, jotta ne ovat laajasti saatavilla ja mahdollista tuottaa kustannustehokkaasti. Samoin ratkaisun käyttöönotto suomalaisille tulisi olla mahdollista usean eri viranomaisen asiointipisteessä.

DVV tuo lisäksi esiin, että Suomessa on käynnissä useampia hankkeita, joissa tavoitteena on sujuvoittaa työperäistä maahanmuuttoa. Esimerkiksi TEM:n Talent Boost -hanke ja UM:n Virtual Finland -hanke. DVV:n käsityksen mukaan maahanmuuttajien sähköinen asiointi olisi mahdollistettava jo kotimaassa. Digitaalisen henkilöllisyyden rekisteröinti- ja käyttöönottoprosessit tulisi suunnitella siten, että rekisteröityminen on mahdollista etänä, digitaalisesti. Maahanmuuton sujuvoittaminen ei ole mahdollista, jos ulkomaalaisten rekisteröinti perustuu käyntiasiointipisteissä tapahtuvaan asiointiin. Digitaalinen rekisteröinti edellyttää myös juridista tarkastelua ja ensi tilassa tulee selvittää, voidaanko sen tulkita olevan automaattista päätöksentekoa, johon liittyvä yleislainsäädäntö on vasta valmistelussa.

Arviomuistiossa on kuvattu sitä, kuinka digitaalinen ja fyysinen asiointi yhdistyvät. DVV pyytää huomioimaan, että tämän takia olisi kriittisesti tarkasteltava, missä fyysisen asiointin tilanteissa henkilöllisyys on edelleen todennettava passin tai henkilökortin kasvokuvaan perustuen ja missä tilanteissa henkilöllisyys voitaisiin todentaa tätä ilman myös fyysisessä asiointissa. Tällä on merkitystä hyödyntäjien järjestelmäkehityskustannuksiin sekä ratkaisun käytettävyyteen, joka voi estää sen laajan käyttöönoton ja käytön.

DVV nostaa esiin huomion, että arviomuistion yhteenvedossa kuvatuista hankkeen tavoitteista puuttuu maininta siitä, että hankkeessa tulisi mahdollistaa Suomesta rajat ylittävä sähköinen tunnistaminen Euroopan parlamentin ja neuvoston sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista annetun asetuksen (EU) N:o 910/2014 mukaisesti huomioiden Euroopan Unionin regulaatioon kohdistuvat muutokset. Tämä on asetettu hankkeen tavoitteeksi asettamisen yhteydessä.

3) Kommentit arviomuistion sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

DVV toteaa, että arviomuistio ei tässä vaiheessa sisällä varsinaista arviota hankkeen edellyttämistä lainsäädäntömuutoksista, pl. lyhyet vaihtoehtoiset tarkastelut mobiilihenkilökortin sääntelystä ja lyhyet viittaukset mahdollisiin tukipalvelulain muutostarpeisiin digitaalisen identiteetin ja valtion välineen osalta. Lainsäädännöllinen analyysi tuntuisi olevan hyvin yleisellä tasolla, joka osaltaan vaikeuttaa ymmärtämistä sen suhteen, minkälaisia todellisia käytännön vaikutuksia tavoitteen toteutumisella olisi lainsäädäntöön ja digitaalisten lompakoiden ympärille muodostuvan ekosysteemin toimijoihin. Erityisesti arviomuistion tiedonhallintaa käsittelevä osuus on suppea ja sen perusteella lainsäädäntöön tulevia muutoksia on vaikea arvioida.

DVV pyytää, että lainsäädäntömuutosten valmistelun yhteydessä tehtävässä vaikutusten arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota ratkaisun tuottamisesta aiheutuvaan virkatyön määrään. Tämä on olennaista paitsi ratkaisun kokonaiskustannusten myös käyttäjien ja hyödyntäjien palvelukokemuksen kannalta.

EU-tasoisessa tiedonhallintaan liittyvässä lainsäädännössä on tällä hetkellä käynnissä paljon muutoksia, joita olisi hyvä tarkastella digitaalisen ja itsehallitun identiteetin näkökulmasta. Esimerkiksi datahallintoasetuksella (DGA) tavoitellaan mm. luottamuksen lisäämistä dataa luovuttaviin toimijoihin ja yhteys itsehallinnoitavaan identiteettiin ja siihen liittyviin toimijoihin on ilmeinen. Lisäksi olisi hyvä käydä läpi avoimen datan direktiivi sekä ehdotukset digimarkkina-asetuksesta (DMA), digipalveluasetuksesta (DSA) ja tekoälyasetuksesta.

Arviomuistiossa käsitellään tiedonhallintalain 20§:n säännöksiä tietoaineistojen keräämisestä viranomaistoimintaa varten. Arviomuistiossa ei ole otettu kantaa siihen, kuinka voitaisiin välttää päällekkäisiä tiedonsiirtoja ja jakamisia tilanteissa, joissa rekisterinpitäjä siirtää toiselle rekisterinpitäjälle henkilötietoa, vaikka rekisteröity olisikin jo itse näin tehnyt. Tulisi pohtia

tarkemmin, voiko ylimääräinen tiedonsiirto aiheuttaa tietoturvauhkia ja miten tiedon minimoinnin periaate toteutuu. Tähän liittyen olisi tarpeellista arvioida, olisiko tämänkaltaisille tilanteille rakennettavissa teknisiä ratkaisuja estämään ylimääräisiä tiedonsiirtoja jo ennen kuin rekisterinpitäjä siirtää niitä toiselle.

Henkilötietojen käsittelyä ja sen tietoturvallista toteuttamista arviomuistiossa ei juurikaan nosteta esille, vaikka sillä on keskeinen merkitys digitaalisessa ympäristössä. Henkilötietojen tietoturvallinen käsittely on edellytys toimiville palveluille sekä sille, että ne tulevat käytetyiksi luotettavina palveluina. Henkilötietojen käsittely on aihekokonaisuus, jota tulisi arvioida syvällisesti jatkossa, sekä pystyä realistisesti mallintamaan uhkia myös teknisessä mielessä.

Rekisterinpitäjien näkökulmasta tulisi erityisesti arvioida, miten rekisterinpitäjät toteuttavat niille tietosuojalainsäädännössä asetetut vastuunsa ja mitä eroja itsehallitun identiteetin malli toisi niiden velvollisuuksiin. Sekä rekisterinpitäjien, että palveluntarjoajien kannalta ratkaisut, joissa tietosuojalainsäädännöstä tulevat velvollisuudet eivät olisi täysin selviä, voisivat rajoittaa ratkaisun käyttöönottoa liian vaikeaselkoisena. Tulisi huomioida, että jo nykyisellään henkilötietojen käsittelyn säännösten soveltaminen on usein haasteellista.

Se, että henkilöä koskevat tiedot itsehallittavan identiteetin järjestelmään tulisivat käyttäjältä itseltään, ei poista rekisterinpitäjän vastuuta toteuttaa sellaista etukäteistä informointia, johon se olisi velvoitettu myös muussa toimintamallissa. Se, miten tämä saataisiin toteutetuksi käytännöllisimmin, kuitenkin tietosuojalainsäädännön reunaehdot täyttäen, olisi otettava harkittavaksi. Myös se, mistä rekisteröity tietää, kuinka kauan rekisterinpitäjällä on pääsy hänen tietoihinsa, on osa tietosuojalainsäädännössä edellytettyä läpinäkyvyyttä henkilötietojen käsittelyssä. Tulisi informoida, että rekisteröity voi itse tietyissä tapauksissa päättää henkilötietoihinsa pääsyn, toisin kuin perinteisessä henkilörekisterinpidossa. Jos tätä ei toteuteta siten, että rekisteröity ymmärtää itsellään olevan eräänlainen aktiivinen toimintavelvoite, ei sen voisi katsoa täyttävän EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen reunaehtoja läpinäkyvästä informoinnista.

Lisäksi arvioitavaksi olisi hyvä ottaa se, että itsehallitun identiteetin mallissa pääasiallinen vastuu tietojen jakamisesta ja siirtämisestä on itse rekisteröidyllä, ilman sitä, että viranomainen tai muu rekisterinpitäjätahon vastuussa toimiva huolehtisi osaltaan rekisteröidyn oikeuksista esimerkiksi niiden edelleen jakamisen tilanteiden oikeudellisesta arvioinnista. Käyttäjällä on omien tietojensa osalta suurempi vapaus ja vastuu suhteessa perinteiseen rekisterinpitoon. Vaikka malli tuo lisävapautta omien tietojen käyttöön, voisi sen katsoa tulevan varsinaisesti täysmääräisesti hyödyksi rekisteröidylle vasta silloin, kun hän ymmärtää miten voi toteuttaa oikeuksiaan ja pystyy näkemään mahdolliset epäkohdat. Informaation helppoutteen olisi kiinnitettävä huomiota erityisesti itsehallitun identiteetin mallissa.

Arviomuistiossa todetaan, että mobiilihenkilökortin käytön laajetessa muodostaisi se huomattavan määrän dataa yksilön toiminnasta. Arviomuistiossa esitetty tavoite siitä, että ”mobiilihenkilökortin

käytöstä syntyvää lokia pseudonymisoitaisiin ja hajautettaisiin, jolloin tiettyjä henkilön tietoja korvattaisiin koodatuilla tietueilla ja hajautettaisiin eri tietosisältöihin” on henkilötietojen tietoturvallisen käsittelyn kannalta olennaista, mutta tarkoituksettomasti esimerkiksi tarkastuslaitteisiin tallentuneen datan erillään pitäminen näistä hajautetuista tallennuksista olisi jatkotyöstämisessä tärkeää. Jäljitettävyyden mahdollistaminen väärinkäytöstilanteissa on harkittava huolellisesti, jotta voidaan tehdä perustellut päätökset siitä, mikä kaikki data on sellaista, joka on tietosuojalainsäädännössä edellytetyn tiedon minimoinnin kannalta mahdollista säilyttää. Lisäksi olisi arvioitava erikseen säilytysajan pituus suhteessa säilyttämisen tarpeeseen sekä väärinkäytöksen vakavuuteen. Tulee myös huomioida, että tarkastajatahon järjestelmään jäävä tieto aiheuttaa sen, että tarkastavasta tahosta tulee henkilötietojen käsittelijä (huolimatta siitä, katsotaanko tämän toimivan rekisterinpitäjän ominaisuudessa), joka puolestaan velvoittaa toimimaan tietosuojalainsäädännön mukaisesti.

Arviomuistion sivulla 85 todetaan, että digitaalinen identiteetti, eli käytännössä viranomaisen vahvistama ja luoma digitaalinen todistus luonnollisen henkilön ja virallisen rekisteri-identiteetin yhteydestä, vastaisi luonteeltaan passin tai henkilökortin käyttöä virallisena henkilöllisyyttä osoittavana asiakirjana. DVV toteaa, että digitaalisen identiteetin, digitaalisen todistuksen sekä lupalompakon/mobiilisovelluksen/mobiilihenkilökortin kokonaisuutta ja rinnasteisuutta henkilökorttiin tai passiin henkilöllisyyttä osoittavana asiakirjana olisi selkeyden ja ymmärrettävyyden vuoksi aiheellista kuvata ja perustella yksityiskohtaisemmin. Puhuttaessa henkilöllisyyden osoittamisesta erityisesti käyntiasioinnin yhteydessä myös digitaalinen tieto edellyttää teknistä alustaa, jolta tieto esitetään. Edellä esitettyjen kysymysten lisäksi olisi huomioitava palvelukokonaisuuden hinnoittelu maksusäätelyssä.

4) Muut kommentit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arviomuistiossa esitetään, että VTJ-kyselyt muodostaisivat merkittävän yksittäisen tunnistuspalvelujen kustannuskomponentin. DVV:n näkemys on, että tämä tulisi perustella tarkemmin. DVV:llä ei ole mahdollisuutta arvioida VTJ-tietojen päivittämisestä tunnistuspalveluiden tarjoajille aiheutuvia kustannuksia, koska palveluiden tuottajat hyödyntävät VTJ:n yhteistyökumppaneiden tarjoamia päivityspalveluita. Lisäksi tulisi huomioida, että toimijoilla on muitakin syitä pitää yllä asiakastietojärjestelmänsä kuin vain tunnistuspalvelun tarjonta.

DVV toteaa, että nykytilan arvioinnin yhteydessä suoritettujen kuluttajille ja yrityksille suunnatut markkinaselvitykset ovat hyödyllisiä, koska niiden avulla on mahdollista selvittää nykyiseen tilanteeseen liittyviä haasteita käyttäjien ja hyödyntäjien näkökulmasta. DVV pitää erityisen tärkeänä, että myös toimintarajoitteita omaavat henkilöt oli pyritty kyselyissä tavoittamaan Vammaisfoorumien avulla. DVV nostaa kuitenkin esiin, että ilmeisesti kyselyihin ei sisällytetty ulkomaalaisia, joita ei ole rekisteröity väestötietojärjestelmään ja suuralueiden maininta viittaa siihen, että myöskään ulkosuomalaiset eivät välttämättä kohderyhmässä olleet edustettuna. Hankkeen seuraavassa vaiheessa tulisikin jatkaa asiakasymmärryksen lisäämistä laadullisin ja palvelumuotoilun menetelmin kaikki erityisryhmät huomioiden.

Nykytilan arvioinnissa on huomioitava, että julkishallinnon sähköisten asiointipalveluiden edellyttämät tunnistuskustannukset ovat tällä hetkellä arviomuistiossa mainitusti 8 miljoonaa euroa vuodessa mutta tunnistustapahtumien osalta kustannus on tapahtumaperusteinen, jolloin kustannus on suoraan riippuvainen asiointimäärästä.

Kansallinen malli on painottunut korotetun varmuustason mukaisten sähköisten tunnistusvälineiden käyttöön. Huomioitavaa kuitenkin on korkean varmuustason mukaisten sähköisten tunnistusvälineiden käyttö erityisesti viranomaistoiminnassa ja kansainvälisessä asiointissa. Ratkaisussa tulisi huomioida näiden palveluiden turvaaminen ja tarjoaminen sähköiseen asiointiin kansallisesti myös jatkossa.

Arviomuistio sisältää maininnan vaihtoehtoisesta välineestä. DVV toteaa, että vaihtoehtoista välinettä sekä siihen liittyviä vaatimuksia olisi voitu käsitellä arviomuistiossa laajemmin sen vaihtoehtoisen välineen ollessa osana hanketoteutusta.

Lisäksi DVV tuo esille yksityiskohtaisempia tarkennuksia ja korjauksia arviomuistion sisältöön:

- Arviomuistiossa esitetään uutta terminologiaa ja useita uusia käsitteitä, jotka olisi hyödyllistä määritellä muistion alussa.
- Arviomuistion sivulla 7 viimeisessä kappaleessa mainitaan Findy-yhteisö. Yleisen ymmärrettävyyden ja yleiskuvan oikeudellisen analysoinnin kannalta olisi hyödyllistä mahdollisuuksien mukaan avata sitä, mikä Findy-yhteisö käytännössä on, mikä sen oikeudellinen status on ja ennen kaikkea millä tavoin sen tavoitteet linkittyvät yhteen hankkeen tavoitteiden kanssa.
- Arviomuistion sivulla 10 todetaan: ”Toimintamalli edellyttää poliisin toteuttaman henkilön rekisteröintiprosessin sekä valtion identiteetinhallinnan kehittämistä tukemaan digitaalisen henkilöllisyyden muodostumista ja elinkaarta”. DVV:n näkemys on, että poliisi ei toteuta henkilön rekisteröintiprosessia vaan myöntää henkilöllisyystodistuksen väestötietojärjestelmään rekisteröidylle henkilölle eli toteuttaa henkilöllisyystodistuksen rekisteröintiprosessia.
- Arviomuistion sivulla 12 todetaan: ”Vuoden 2019 alusta tuli voimaan lakimuutos, jonka seurauksena ajokortti ei käy enää henkilöllisyystodistuksena vahvaa sähköistä tunnistamisvälinettä (pankkitunnukset, mobiilivarmenne, kansalaisvarmenne) haettaessa”. DVV toteaa, että kansalaisvarmenteen lisäksi myös DVV:n Traficomille ilmoittamat organisaatiovarmenteet ovat vahvan sähköisen tunnistamisen välineitä. Muistion sivulla 18 todetaankin DVV:n varmenteista, että vahvoja sähköisiä tunnistuspalveluita ovat Digi- ja väestötietoviraston kansalaisvarmenne poliisin myöntämällä henkilökortilla ja eräät muut tunnistusvarmenteet. Myös arviomuistion sivulla 12 ja 36 mainitaan vain henkilökortin kansalaisvarmenne eikä DVV:n muita henkilön sähköiseen asiointiin käyviä varmenteita: ”Valtio tarjoaa jo nyt myös menetelmän ydinidentiteetin osoittamiseksi myös digitaalisessa palvelukanavassa (henkilökortin sirulla oleva varmenne).” ja ”Tunnistusvälineinä käytetään verkkopankkitunnuksia, henkilökortin kansalaisvarmennetta ja mobiilivarmennoita.” DVV:n organisaatiovarmennekortit mainitaan kuitenkin arviomuistiossa sähköisinä

tunnistautumisvälineinä, esim. sivuilla 57-58, joten niiden asema vahvan sähköisen tunnistamisen välineenä tulisi myös todeta.

- Arviomuistion sivulla 16 todetaan: ”Sähköinen asiointi edellyttää vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetussa laissa (617/2009) tarkoitettua tunnistusvälinettä.” DVV toteaa, että kyseisessä asiayhteydessä tarkoitettaneen passin hakemista sähköisesti, mikä voitaisiin muistioon tarkentaa.
- Arviomuistion sivulla 18 todetaan, että vahvoja sähköisiä tunnistuspalveluita ovat erilaisilla organisaatiokorteilla rekisteröidyt tunnistusvälityspalvelut. DVV esittää kohtaa korjattavaksi siten, että vahvoja sähköisiä tunnistuspalveluita ovat Traficomille ilmoitetut, vaatimukset täyttävät ja Traficomien ylläpitämään palveluntarjoajarekisteriin hyväksytyt vahvat sähköiset tunnistusvälityspalvelut.
- Arviomuistion sivulla 19 todetaan, että varmenne sisältää muita tietoja, kuten henkilön tai organisaation nimen, varmenteen myöntämispäivän, viimeisen voimassaolopäivän tai yksilöllisen sarjanumeron. DVV toteaa, että edellä mainittujen kaikkien tietojen tulee sisältyä varmenteeseen tunnistus- ja luottamuspalvelulain 19 §:n nojalla, ne eivät ole vaihtoehtoisia sisällytettäviä tietoja.
- Arviomuistion sivulla 21 todetaan, että vahvan sähköisen tunnistusvälineen hankinta on sidottu asiakkuussuhteeseen. DVV toteaa tämän pitävän paikkansa joidenkin tunnistusvälineiden osalta (pankki- ja mobiilipalveluasiakkuudet), mutta esimerkiksi DVV:n myöntämät varmenteet eivät ole sidoksissa vastaavaan asiakkuussuhteeseen.
- Arviomuistion sivulla 23 todetaan, että kaikista vastaajista pankin myöntämä verkkopankkitunnus on 98 %:lla vastaajista, teleyrityksen (DNA:n, Elisan tai Telian) myöntämä mobiilivarmenne 22 %:lla vastaajista, kansalaisvarmenne 6 %:lla vastaajista ja työnantajan työntekijälle myöntämä organisaatiovarmenne 7 %:lla vastaajista. Lisäksi sivulla todetaan, että kansalaisvarmennetta (poliisin myöntämä henkilökortti ja siinä käyttöön otettu kansalaisvarmenne) käyttää yleisimmin vain yksittäisiä kuluttajia. Organisaatiovarmennetta (työnantajan työntekijälle myöntämä kortti ja siinä käyttöön otettu organisaatiovarmenne) käyttää yleisimmin joitakin kuluttajia, enemmän kuin kansalaisvarmennetta. DVV esittää tekstiä korjattavaksi siten, että tekstissä mainitaan DVV:n myöntämä kansalaisvarmenne ja DVV:n organisaation työntekijälle myöntämä organisaatiovarmenne.
- Arviomuistion sivulla 27 todetaan, että tällä hetkellä tunnistuspalvelurekisterissä on 16 tunnistuspalvelu- tai tunnistuksenvälityspalvelua. DVV esittää tekstiä korjattavaksi seuraavasti: ”...16 tunnistuspalveluntarjoajaa (tunnistusvälineen tarjoaja ja/tai tunnistusvälityspalvelu).
- Arviomuistion sivulla 29 todetaan: ”Nykyisessä mallissa henkilö tulee tunnistaa uudelleen sähköistä tunnistusvälinettä myönnettäessä. Valtion luodessa suoraan digitaalisen ydinidentiteetin, jonka avulla voidaan ottaa käyttöön myös muita välineitä, luotaisiin edellytyksiä vähentää tarvetta eri toimijoiden tekemälle kalliille fyysisen ensitunnistamisen prosessille.” DVV tuo esille, että nykysääntely ja -käytäntö mahdollistavat jo sähköisen hakemisen ja sähköisen tunnistamisen uutta tunnistusvälinettä haettaessa sekä ensitunnistuksen sähköisen ketjuttamisen palveluntarjoajien välillä (tunnistus- ja luottamuspalvelulaki 17 §). Henkilö on kuitenkin tunnistettava fyysisesti ensimmäistä sähköistä tunnistusvälinettä/henkilöllisyysasiakirjaa hakiessa.
- Arviomuistion sivuilla 39-40 mainitaan valtion kolme eri tavoitetilan roolia. DVV tuo esille, että näissä ei yksilöidä roolia tietojen varmentajana (tietojen varmentaminen valtion allekirjoitusvarmennepalveluilla), vaikka se on jo tällä hetkellä DVV:n tehtävä.

- Arviomuistion sivulla 40 todetaan, että yhtenä nykyjärjestelmän kehittämiskohteena on esitetty, että tunnistamisen markkinasääntely säilyisi ennallaan, mutta valtio ottaisi suuremman roolin nimenomaisesti ensitunnistamisessa ja sen antamisesta tunnistustoimijoiden käyttöön. DVV toteaa ensitunnistamisen ketjuttamisen vastuukysymysten olevan hankalia ja tarkemman tarkastelun arvoisia. Mikäli valtion tekemää ensitunnistusta (henkilöllisyysasiakirjan/korotetun tai korkean varmuustason sähköisen tunnistusvälineen myöntäminen) ketjutetaan, nykysääntelyn valossa tunnistuspalveluntarjoajat ovat yhteisvastuullisia käyttäjään nähden.
- Arviomuistiossa mainitaan eri yhteyksissä poliisin myöntämät passit ja henkilökortti, ei kuitenkaan kaikissa yhteyksissä ulkoministeriön myöntämiä passia ja henkilökorttia, vaikka mobiilihenkilökortti pohjautuu myös ulkoministeriön myöntämiin asiakirjoihin
- Arviomuistion sivulla 105 todetaan, että Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä on tunnistuslain 42 a §:n mukaan notifioida suomalaisia tunnistusjärjestelmiä komissiolle. DVV esittää tässä yhteydessä tarkennettavaksi, että tunnistusvälineen tarjoajat notifioivat tunnistusvälineensä, Liikenne- ja viestintäviraston myös osallistuessa notifiointiin. Liikenne- ja viestintävirasto toimii kansallisia, eIDAS-sääntelyn mukaisia tunnistuspalveluja ilmoittavana tahona komission suuntaan.
- Arviomuistion sivuilla 51 ja 84 todetaan, että DVV:n kansalaisvarmenteen tuottaminen on julkisen vallan käyttöä ja viranomaistoimintaa. DVV tuo esille, että samassa asemassa ovat myös sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä säädetyt (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007) 14 §, laki sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007), 7 §), työkäyttöön tuotettavat sosiaali- ja terveydenhuollon varmenteet.
- Arviomuistion sivulla 76 todetaan, että matkustusasiakirjoja eivät kuitenkaan ole alaikäisen henkilökortti, väliaikainen henkilökortti tai pelkkään sähköiseen asiointiin tarkoitettu henkilökortti, joka voidaan myöntää rikoksesta epäillylle tai tuomitulle ennen rangaistuksen suorittamista. DVV toteaa, että henkilökortin kansalaisvarmenteella tapahtuvan sähköisen asioinnin lisäksi henkilökortti on aina myös fyysisessä asiointissa käytettävä henkilöllisyystodistus.
- Arviomuistion sivun 76 mukaan sähköinen asiointi edellyttää vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetussa laissa (617/2009) tarkoitettua tunnistusvälinettä. DVV toteaa, että kyseisessä asiayhteydessä tarkoitettaneen henkilökortin hakemista sähköisesti, mikä voitaisiin muistioon tarkentaa.
- Arviomuistion sivulla 69 todetaan seuraavasti: ”Kansalaisvarmenne on julkisoikeudellinen suorite tuotettaessa varmennetta viralliselle henkilökortille. Muille alustoille tuotettaessa kansalaisvarmenne ei ole julkisoikeudellinen suorite, koska periaatteessa loppukäyttäjä voi itse valita markkinoilla olevan kortti- tai muun tallennealustan yksityisiltä markkinoilta.” DVV tuo tässä yhteydessä esille, että väestötietolain 61 §:n nojalla kansalaisvarmenteen on sijaittava viranomaisasiakirjalla tai viranomaisen teknisellä alustalla.

Partala Riitta
Digi- ja väestötietovirasto